

APHRODISIAS 2017

SONUÇ RAPORU

APHRODISIAS 2017 SONUÇ RAPORU

New York Üniversitesi ekibi Aphrodisias'ta 23 Mayıs-20 Eylül 2017 tarihleri arasında dört aylık bir konservasyon, restorasyon ve arkeolojik çalışma sezonu gerçekleştirmiştir. 28 Haziran-31 Ağustos tarihleri arasında da arkeolojik kazı ve araştırma çalışmaları yapılmıştır. Sürdürülen çalışmaların odak noktasında arazi çalışmaları, konservasyon, restorasyon, araştırma ve yayın bulunmaktadır. Ekibimiz, akademisyen ve öğrenci olmak üzere 55 kadar arkeolog, sanat tarihçi, konservatör, epigraf, statik mühendisi, restoratör, survey uzmanı, fotoğrafçı, çizimci ve nümizmattan oluşmaktadır. Ayrıca kazılarda 110 kadar işçi çalıştırılmıştır. Bakanlık temsilcisi İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nden Tarık Güçlütürk'tür. Çalışmaların ana odağını Güney Agora havuzunda ve Tetrapylon Caddesi'ndeki (Res. 1-3) arazi ve kazı çalışmaları oluşturmuştur. Bu iki projenin amacı, Aphrodisias'ın merkezinden geçen yeni bir ziyaretçi güzergahı oluşturmaktır. Her iki alanda da önemli sonuçlar ve buluntular elde edilmiştir.

Aphrodisias antik kenti, 10 Temmuz 2017 tarihinde Polonya, Krakow'daki Dünya Miras Komitesi toplantısının 41. Oturumunda UNESCO Dünya Miras Listesi'ne resmi olarak dahil edilmiştir.

1. ÖREN YERİ KONSERVASYONU, RESTORASYONU VE SUNUMU (Res. 4-10)

Konservasyon, restorasyon ve ören yeri sunumu projeleri Thomas Kaefer, Gerhard Pabudfför tarafından yönetilen ekiplerce gerçekleştirilmiştir.

Taban suyu yönetimi. İki işçi Ekim 2016'dan Mayıs 2017'ye kadar ören yeri merkezindeki suyun pompalanmasından sorumlu olarak çalışmıştır. Kuru geçen bir kış, 2017'de su seviyesinin düşük olmasını sağlamıştır. Aydın Kültür Müdürlüğü kazı ekibine Geyre ve Dörtyol'da yeni fosseptik ve drenaj kanallarının açılması konusunda danışmıştır. Bu kanalların bölge halkına fayda sağlayacağı ve taban suyu probleminin çözümü için Devlet Su İşleri'nin desteğinin gerektiği konusunda mutabakata varılmıştır.

Hadrian Hamamı. 2010'da Hadrian Hamamı'nda başlanan kapsamlı proje 2016 yılında tamamlanmıştır. 2017'de ise konservasyon çalışması denetlenmiş, ana odalar bitkilerden temizlenmiştir (Res. 4). Eugenios ve Rhodopaios için dikilmiş iki adet geç antik dönem heykel kaidesi, konservasyondan geçirildikten sonra Hadrian Hamamı'nda ön avludaki yerlerine yerleştirilmiştir. Hadrian Hamamı ön avludaki bezemeli mermer payeler temizlik, konservasyon ve güvenlik için içeriye alınmıştır. Mevcut çitler ve bariyerler onarılmış, Hamam'ın ön avlusuna yeni çitler yerleştirilmiştir (Res. 5).

Tiberius Portikosu frizlerinin teşhiri. Aphrodisias'a İzmir'den getirilen Tiberius Portiko'suna ait maske ve girland frizlerinin teşhiri projesine başlanmıştır. Teşhir, Aphrodisias Müzesi önündeki meydanın batı tarafında gerçekleşecektir. Friz bloklarını destekleyecek temeller ve alçak duvar yapılmış ve dört kat friz bloğu yerine yerleştirilmiştir (Res. 6). 2018 sezonunda üç kat daha blok yerleştirilerek çatı takılacak ve proje tamamlanacaktır. Friz bloklarından yaklaşık on tanesi onarım ve konservasyon gerektirmiştir. Yeni teşhir için yer açmak amacıyla Sebasteion kabartmalarına ait kaidelerden on iki tanesi taşınarak Tetrapylon'a giden ziyaretçi patikasının kuzeyindeki yeni temellere yerleştirilmiştir (Res. 7).

Diğer ören yeri konservasyonu. Bouleuterion'un (Odeion) güney duvarı onarılıp bütün bina detaylı olarak temizlenmiştir (Res. 8). Bouleuterion'un önündeki Dometeios ve Oikoumenios'a ait heykel kaideleri temizlenmiş, onarılmış ve hizalanmıştır. Filozof Alexandros'a ait heykel kaidesi Sebasteion'un kuzeyindeki açık hava deposundan alınarak temizlenmiştir. Tiyatro'nun kuzey istinat duvarında yapılması planlanan proje, Aydın Kurul'undan gelecek izin henüz alınmaması üzerine ertelenmiştir.

Pekmez Tepe'deki Osmanlı hamam binası temizlenerek durumu gözden geçirilmiştir. Stadyum ve sur duvarlarının durumları da kontrol edilmiştir. Stadyum ve Tiyatro basamakları detaylı olarak temizlenmiştir. Müze misafirhanesinin çatısı onarılmıştır. Bütün ören yeri zararlı bitkilerden

arındırılmış, Bazilika, Güney Agora, Tiyatro ve Tetrapylon'a yeni bilgi panoları yerleştirilmiştir (Res. 9 A-B).

Tapmak-Kilise'deki (Afrodit Tapınağı) kuzeydoğu odacıkta (*parekklesion*) bulunan bloklar ve parçalar, Tapmak'ın kuzeyindeki arazi deposu ünitesine taşınmıştır. Bu odanın döşemesi temizlenmiş, belgelenmiş daha sonra da jeotekstil ve çakılla kaplanmıştır.

Aphrodisias Müzesi'nde konservasyon çalışmaları. İzmir Müzesi'nden getirilen ve Aphrodisias Müzesi'nde sergilenmekte olan şu mermer eserlerin altına traverten kaideler yerleştirilmiştir: Hadrian Hamamı'ndan iki adet hayvan başlı konsol (Müze env. 6819 ve 6820), 'yas tutan kadınlar' lahti (Müze env. 6870) (Res. 10) ve acanthustan belirmekte olan sakallı erkek büstünün yer aldığı mezar alınlığı (Müze env. 6821). Bu sezon, Güney Agora'da bulunan mavi-gri mermerden at kuyruğu parçası (env. 17-36), Bazilika'da bulunmuş ve Müze'de sergilenmekte olan Mavi At heykelinin kuyruğuna yapıştırılmıştır (Müze env. 292) (Res. 46-48). Yine bu sezon Güney Agora'da bulunan erkek portre başının arka parçası (env. 17-33), 2016'da aynı kontektte bulunan Julius Claudius'lara ait portre yüzüyle (env. 16-52) birleştirilmiştir (Müze env. 7126) (Res. 41 A-B). İki durumda da parçalar birbirine tam oturmaktadır. Bu çalışma Trevor Proudfoot ve Hikmet Apaydın tarafından gerçekleştirilmiştir.

2. MİMARİ ANASTYLOSİS VE RESTORASYON (Res. 11-14)

Thomas Kaefer ve Gerhard Paul yönetimindeki mimari restorasyon, Tetrapylon'un doğu tarafına, Tetrapylon Caddesi ve Nişli Yapı'ya ve de Bazilika'ya yoğunlaşmıştır.

Tetrapylon. Kenan Erım tarafından 1983-1990 yılları arasında tamamlanan Tetrapylon'un anastylosisi düzenli olarak kontrol edilmekte ve bakıma alınmaktadır. 2017'de yapının doğu tarafı, buraya iskele dikildikten sonra temizlenmiş, onarılmış, baştan aşağı kontrol edilmiştir (Res. 11-12). Çatlamış kısımlar belgelenmiş, antik mermer üzerindeki hassas kısımlar belirlenmiş, bunlar hidrolik kireç harcı veya çimento bazlı harç kullanılarak hassasça tamir edilmiştir. Yağmur suyunun aktığı oluklara özellikle önem verilmiştir. Keim veya çimentolu karışım (pigmentlerle çimento karıştırılarak yapılan bir çeşit boya) kullanılarak rengi bozulmuş bazı kopya parçalar elle renklendirilmiştir. Tetrapylon'un batı tarafı 2016'da aynı şekilde bir işleme tabi tutulmuştur. 2017'deki çalışma Trevor Proudfoot ve Joanna Skwierz tarafından yürütülmüştür.

Tetrapylon Caddesi. Cadde'nin batısındaki duvar örgülü yapı (Nişli Yapı) üzerindeki 2014'te başlayan çalışma devam etmiştir. Tetrapylon Caddesi'nde 2011'de bulunan himationlu heykelin silikon kopyasını alarak Nişli Yapı'ya yerleştirme planı, henüz izinler alınmadığı için ertelenmiştir. Cadde'nin kırılmış ve zarar görmüş döşeme taşları ve drenaj kapakları üzerindeki onarım çalışması bu sezon Cadde'nin kuzey tarafında Hikmet Apaydın ve dört adet işçi tarafından, Cadde'yi ziyaretçilere açmak amacıyla yürütülmüştür (Res. 13). Kırık ve zarar görmüş döşeme taşları kaldırılmış, temizlenmiş, delinerek dübellenmiş, original yerlerine konularak yapıştırılmıştır. Taşlar, 8-12 mm'lik çelik çubuklarla dübellenmiş ve Hilti HIT RE 500 yapıştırıcısı ile sabitlenmiştir. Döşeme taşlarının korunmadığı bölümler temizlenmiş, toprak ve jeotekstil ile örtüldükten sonra sıkıştırılıp çakıl taşı ile kaplanmıştır.

Bazilika. Güney Agora'da devam eden arazi çalışmalarına paralel olarak, Bazilika'nın cephesinde Sn. Murat Ülker ve Pladis Holding desteğiyle yeni bir projeye başlanmıştır. 2017'deki başlangıç projesi, cephenin ne kadarının restore edilebileceğini ve cephenin üzerindeki panolara yazılmış olan Diokletianus'un Maksimum Fiyat Endeksi'nin nasıl teşhir edilebileceğini anlamak amacıyla yapılmıştır. Binanın ön tarafı temizlenmiş ve incelenmiştir (Res. 14). Cephenin 350 taneyi aşan blokları metal etiketlerle numaralanmış ve taşınmış, sadece düştükleri yerde kalan bloklar in situ olarak bırakılmıştır. Fiyat Endeksi'nin restorasyon ve teşhir projesi sponsora sunulacaktır.

3. ARAZİ ÇALIŞMALARI VE KAZI (Res. 15-54)

Arazi çalışmaları, iki adet uzun soluklu projeye odaklanmıştır: Andrew Wilson tarafından yönetilen Güney Agora ile Ben Russell ve Ine Jacobs tarafından yönetilen Tetrapylon Caddesi. Bu iki proje, Afrodisias'ın turistik gelişimi ve organizasyonu açısından önem taşımaktadır. Projeler, Afrodisias'ın merkezinin ve son yıllarda New York Üniversitesi ekibinin restore ettiği belli başlı anıtların (Tetrapylon, Sebasteion, Kuzey Agora sütun sıraları, Hadrian Hamamı) erişilebilir olmasını sağlayacaktır. İki proje, ören yerinin ortasından geçen bir turist güzergahı yaratmayı amaçlamaktadır. Tetrapylon Caddesi ve Güney Agora havuzundaki (veya Tiberius Portikosu) çalışma ayrıca yükselen

taban suyu problemini çözmeyi amaçlar. İki proje için maddi destek, Mica Erteğün, the Headley Trust, the Augustus Foundation ve Malcolm Hewitt Wiener Foundation tarafından sağlanmaktadır.

Güney Agora ve havuz (Res. 15-48).

Güney Agora havuzunun batı ve doğu uçları 1980'lerde Kenan Erim tarafından kazılmıştır. 2011'de Güney Agora'daki havuz sisteminin detaylı bir incelemesinden sonra 2012'de test açmaları kazılmış, havuzun tamamını ortaya çıkarmayı amaçlayan beş yıllık proje — *Mica ve Ahmet Erteğün Güney Agora Havuz Projesi* —2013'te başlamış, planlandığı gibi 2017'de tamamlanmıştır. Bu sezonki kazılar Andrew Wilson, Ine Jacobs, Ben Russell ve Allison Kidd tarafından yönetilmiş, Alis Altınel, Eda Doğa Aras, Yağmur Başaran, Doğu Coşar, Mariam Farooqi, Katherine Halcrow, Jella Karademir, Hannah Simon, and Anja Schwarz katkılarıyla yürütülmüştür.

2017'deki çalışmalarla havuzun ve üzerindeki Klasik Osmanlı Dönemi ile havuz döşemesi üzerinde görülen geç antik dönem arasındaki katmanların kazısı tamamlanmıştır (Res. 15). Büyük bir açma (SAg 17.1) havuzun orta ve doğu kısmında, 2016'daki Açma 16.1'in devamı olarak yerleştirilmiştir. Küçük bir açma ise (SAg 17.2) 2012'de başlatılan ve havuzun kuzeyinde, batı tarafta yer alan açmanın (SAg 12.1) devamıdır. Kazılan toprak çelik rampalar (Res. 16) üzerinde taşınmıştır. Çalışılan toplam alanın yüzeyi yak. 1,700 m²'dir. Havuzun içindeki bir dizi duvar ve çakıl birikintisine ek olarak 44 adet sikke, 466 küçük eser ve 1461 mermer parçası geç antik, Bizans ve Ortaçağ dönemi Aphrodisias'ını belgelemektedir.

Geç antik dönem. Havuzun kendisi 1. yy. yapısı olmakla beraber, bugün görülen birçok öge geç 5. veya 6. yy'lara aittir. Bu dönemde Güney Agora kompleksi, kenti M.S. 500 yılından hemen önce sarsan büyük bir deprem sonrasında, detaylı olarak yenilenmiştir. Havuz duvarları bu dönemde, devşirme parçalarla onarılmış, havuzun taban seviyesi yükseltilmiştir. Havuzun tabanı, toprak içine gömülmüş büyük kayrak taşlarıyla hazırlanmış, bu katmanın üzerine, harç içerisine daha küçük taşlar döşenmiş, daha sonra da bir kat taş suya dayanıklı harç içine yerleştirilmiştir (Res. 15 ve 17). Tabanın çok hasar gördüğü ortaya çıkmıştır. Harç tabakası başlıca havuzun ortasında korunmuş, kenarlara doğru zarar görmüştür. Taban, geç 5. veya erken 6. yy.'a tarihli detaylı onarım kanıtları göstermektedir.

Erken 7. yy'da havuzun kuzey tarafı. Havuzun kuzey tarafında havuz tabanında duran derin bir moloz tabakası, tabandaki bir boşluğu doldurur vaziyette bulunmuştur. Moloz tabakası dört buçuk tondan fazla çatı kiremiti, yine aynı miktarda yapı taşı ve önemli bir miktar işlenmiş mimari öge içermektedir (Res. 29-30). Bu malzemenin çoğu, özellikle de çatı kiremitleri yangın belirtisi göstermektedir, ayrıca toprakta da ciddi miktarda kömür bulunmaktadır. Birçok kırık mimari öge bir veya iki yüzünde yanmıştır. Tahta parçaları ile kalas, kiriş ve direk parçaları yine birçoğu yanmış olarak, bu moloz tabakasında ve havuzun geri kalanındaki alüvyon birikintisinde bulunmuştur (Res. 28). Diğer organik malzeme birçok çam kozalağı ve şeftali çekirdeği içermektedir. Erken moloz tabakası birçok önemli heykel buluntusu içerir (bunlar aşağıda detaylı olarak tanımlanmaktadır) (Res. 40-45): 1. yy.'a ait erkek portre başı (env. 17-33); iki parçalı olarak bulunmuş 3. yy.'a ait erkek portre başı (env. 17-53 and 17-112) ve erken 5. yy.'a ait sakallı erkek portre başı (env. 17-59).

Aynı moloz tabakasından toplamda 18 adet Eroslarla bezemeli Corint pilaster başlığı bulunmuş, ayrıca otuzdan fazla kasayı dolduran polikrom mermer kaplama buluntusunun tamamının kuzey stoanın arka duvarından geldiği düşünülmektedir (Res. 29-31). Burada çeşitli metal obje de bulunmuş ve havuz tabanındaki en alt dolgu tabakasına yayılmıştır. Bu metal objelerin çoğunu çiviler, duvar kaplaması çivileri, bıçaklar ve sivri uçlu silahlar (ok uçları, cirit ve mızrak uçları) oluşturur (Res. 19). Gümüş bir madalyon (env. 17-108), iki tarafında haç şeklinde monogram olan kurşun mühür (env. 17-94) ve dokuz adet katlanmış kurşun plaka da bu katmandan gelmektedir (Res. 25-27).

Havuzun kuzeyindeki bu kapsamlı moloz tabakası, bitişikteki stoanın çatısı ve duvar kaplamasının zarar görmesi sonrasında yapılan temizlik sonucu ortaya çıkmış görünmektedir. Bu dolgunun 7. yy.'a ait olduğunu söylemek, hem içerdiği malzemenin, hem de Heraklius dönemi, 610-617 yıllarına ait en geç tarihli sikkeden dolayı mümkündür. Tetrasyon Caddesi'nden gelen önemli kanıtlar, yaklaşık 617 tarihinde bir deprem olduğunu göstermekte, bu tarih de havuz malzemesiyle örtüşmektedir.

Erken 7. yy. katmanlarının yorumlanması. Havuzun dibinde bulunan önemli miktardaki sivri silah ucu, burada bulunan yanık tabaka için bir kontekst de sağlayabilir. 615 yılında, Pers ordusu Menderes vadisinden geçmiş, civardaki birçok kenti yağmalamıştır. Bu tarihlerde kentteki bağlantısız yerlerde görülen yanık tabaka bu Pers akımına bağlı olabilir; ancak elbette bir doğal afet de gözardı edilmemelidir. Aphrodisias her halükarda Heraklius döneminde sıkıntıya düşmüş olmalıdır; çünkü bu tarihten sonra kamu mimarisi yapıları artık onarılmamıştır. Kuzey stoaya verilen zarara karşın, sütunlarının birçoğu çatı olmaksızın en erken 11. yy.'a kadar ayakta durmuş, sonra başka bir deprem sonucu yıkılmıştır.

7.-11. yy. 'lar arası havuzun güney tarafı. Havuz tabanının orta ve güney tarafları, havuzun ilk dolgusunu teşkil eden alüvyal birikinti ile dolmuştur. Güney tarafta, havuz duvarına yakın olarak, 10 cm derinliğindeki dolgu içerisinde kiremit ve yapı taşı bulunmuştur. Bunlar, Güney Agora'nın güneyindeki 7-10. yy.'lar arası gerçekleşen temizleme aktivitesinden geliyor olmalıdır. Havuz merkezinin batısına doğru bu dolgu ayrıca önemli buluntular da ortaya koymuştur: bir tanrıçaya ait kadın başı (env. 17-60) (Res. 34), erken 6. yy.'a ait bir erkek portre başı (env. 17-70) (Res. 45) ve mavi-gri ata ait kuyruk parçası (env. 17-36) (Figs. 45-46).

7.-11. yy.'larda havuzun dolması. 11. yy. depreminden sonra gerçekleşen temizlik sonrasında moloz yığıntısı bütün açma yüzeyine yayılmış ve kalın bir alluvial dolgu ile kaplanmıştır. Bu dolguda yapı kalıntısı ve genellikle buluntu yoktur. Salyangoz kalıntıları, bu alanın sularla kaplı ve bataklık olduğunu göstermekte, kalıntı yokluğu ise Güney Agora'nın etrafındaki alanın 11.-12 yy.'larda fazla yerleşime maruz kalmadığını gösterir.

11.-12. Yy.'larda havuz üzerindeki duvarlar. Havuzdaki ilk ortaçağ duvarları, yukarıda tanımlanan dolgu seviyesinin üzerine yapılmıştır. Havuzun orta ve güney tarafında doğu-batı doğrultusunda birbirine paralel olarak uzanan iki adet duvar vardır. Güney duvar, havuzun içerisindeki en eski ve en geniş ortaçağ öğelerinden biridir. Açmanın batı tarafında, havuzun güney kısmında, başka moloz kalıntıları da kaydedilmiştir. Bunlar, büyük oranda kırık mimari parça, döşeme taşı, profilli paneller ve Bazilika'nın parçası olan Diokletinus'un Fiyat Endeks'ine ait iki tane yazıtlı parçadır (env. 17-32 and 17-40) (Res. 58). Diğer önemli buluntular arasında seramik bir zar, üç tane ok ucu ve Bizans haçı bulunmaktadır (Res. 21).

Beylik ve Klasik Osmanlı dönemleri: 13.-17. yy.'lar arası. 2017'de kazılan en son kalıntılar Klasik Osmanlı dönemine ait tarla duvarlarıdır. Bu duvarlar 2015 ve 2016 yıllarında, havuzun tüm yüzeyinde görülen duvarların modeline uymaktadır. Bu duvarlar 24 m'den daha uzundur, genelde birbirine paralel uzanırlar ve muhtemelen tarlalarla bahçelerin kenarlarında yer almaktaydılar.

Belgeleme. Güney Stoa'nın manuel olarak yeni bir taş planı çizilmiş (Jacob Anderson), havuz çevresindeki mermer oturakların ve yazıtlı tahta oyunlarıyla graffitinin çizimi de tamamlanmıştır (Lauren Aquilar, Kirk Webb) (Res. 20A). Güney Agora'nın yeni bir dijital taş planı ise dron resimlerinden türetilmiş, buluntuların tamamı fotoğraflanmıştır (Defne Gier).

Buluntular. 7. ve 12. yy.'lar arasında, havuz kullanımdan çıktıktan sonra havuza dökülen katmanlar halinde moloz tabakası çok çeşitli buluntular içerdiğinden Güney Agora kompleksinin arkeolojisi ve tarihi üzerine bilgi sağlamaktadır. Malzeme çeşitleri şunlardır: seramik, damgalı unguentaria, kandiller, çatı kiremitleri, tahta ve hatıl parçaları, yapı taşları, mermer mimari parçalar, mermer heykel, mermer yazıtlar, bronz sikkeler, bronz haç, kurşun tabletler, kurşun mühür, gümüş kolye, altın-cam süsler, çeşitli demir silahlar, bronz çiviler, duvar kaplaması çivileri ve bıçaklar (Figs. 21-46).

Bronz, cam, kurşun, gümüş. Havuzda bulunan haç (env. 17-34) (Res. 21), üzerinde cepheden betimlenmiş orans figürü kazılmış olan ve bu sene konserve edilen benzer bir haç ile kıyaslanabilir (env. 17-95) (Res. 22). Altın-cam parçaları, açık kahverengi camın arasına sıkıştırılmış altın yapraktan oluşan büyük bir oval süs eşyası veya kolye ucu içermektedir (env. 17-88) (Res. 23). Diğer bir cam kolye ucunun bronz kopçası ve kılıfı vardır (env. 17-124) (Res. 24). Erken Bizans dönemine ait çift taraflı gümüş kolye ucu (env. 17-108) (Res. 25) muhtemelen 6. yy'a tarihlidir ve bir tarafında atlı bir aziz tarafından bozguna uğratılan dişi şeytani (Gylou or Abyzou) klasik olmayan bir tarzda betimlemektedir. Diğer tarafında, ortada haç yer alan ve yorumlaması güç bir kompozisyon bulunmaktadır. Geç 6. veya 7. yy.'a tarihli önemli bir kurşun mühür (env. 17-94) (Res. 26) iki tarafında da *Theodorou metropolitou*'ya ait haç şeklinde bir monogram betimlemektedir. Bu kişi muhtemelen, 680 yılındaki Altıncı Ekümenik Konseyi'nde bulunduğu bilinen Aphrodisiaslı piskopos

Theodoros'dur. Dokuz adet katlanmış kurşun plaka muhtemelen amulet veya lanetleme tabletidir (Res. 27).

Mermer kaplama. Otuz kasaya sığacak kadar mermer kaplama parçası kuzey stoa'nın ('Tiberius Portikosu') arka duvarının dekorasyonuna ait ipuçları içermektedir (Res. 31). Kaplama sistemi pilaster ve renkli mermerden paneller içermekte, yerli gri lekeli beyaz mermer ile ithal renkli taşları bir arada kullanılmaktadır. Bu taşlar şunlardır: (1) Komşu Tripolis veya Hierapolis'ten alabaster, (2) Teos'tan çeşitli siyah ve kırmızı 'Africano' mermerleri ve (3) Chios'tan pembe 'Portasanta' mermeri. Portasanta, üzerinde Eros olan ve 18 adet parçası bulunan mermer başlıkların altındaki pilasterler için kullanılmıştır. En iyi korunmuş olan başlık Env. 17-29'tır (Yük: 32 cm) (Figs. 29-30). Kuzey stoa'nın bütün kaplama dekorasyonu geç 1. veya erken 2. yy.'a aittir. Bu dönemde aynı teknikler ve mermer çeşitleri Bazilika ve Hadrian Hamamı'nda da kullanılmıştır. Kullanılan mermerin genelde yerli veya doğu Akdeniz'den (Chios, Teos) olması, daha uzaklardan olmaması dikkat çekicidir.

Mermer heykel. Havuzun tabanındaki erken dönemli moloz tabakasında, özellikle güney ve kuzey tarafta birçok mermer heykel bulunmuştur (Res. 32-46). İmparatorluk dönemine ait birçok mermer portre heykeli parçası vardır: (1) gerçek boyutlarında çıplak erkek torsosu (env. 17-9, yük: 32 cm) (Res. 32), (2) rulo şeklinde heykel desteğinin parçası (env. 17-13), ve (3) 2. yy'a ait, Yunan sandalı giyen cilalanmış ve yüksek kaliteli sağ ayak (env. 17-61, L: 30) (Res. 33). Tanrısal figürler arasında zarar görmüş ve başının üst kısmı ayrıca işlenmiş insan boyutlarından küçük bir kadın figürü (env. 17-60, yük: 17 cm) (Res. 34) ve Güney Agora maske ve girland frizlerine ait bir maskeden burun ve üst dudak parçası bulunmaktadır (env. 17-48). İki adet sıradışı parça muhtemelen geç antik döneme aittir: kantharos tutan sağ el (env. 17-67, yük: 14 cm) (Res. 35) ve iki ince parmağı korunmuş küre tutan el (env. 17-59, yük: 15 cm) (Res. 36). Küre dörde bölünmüştür ve rozetlerle süslenmiştir. Üç adet sıradışı kabartma ise şunlardır: (1) Gözler ve kaşları betimleyen bir sunu plakasının, her tarafı işlenmiştir ve arkası düzdür (env. 17-63, W: 17 cm) (Res. 37); (2) çam ağacını betimleyen kabartma parçası (env. 17-47, yük: 29 cm) (Res. 38); ve (3) ithal beyaz mermerden çalışılmış kabartma parçası. Arkası kesilmiştir ve ön tarafında sakalsız, cepheden betimlenmiş kaliteli bir erkek başı mevcuttur (env. 17-49, yük: 25 cm) (Res. 39). Kıvrık saçları bu figürün tanımlanmasını zorlaştırmaktadır; rustik bir tanrı veya barbar düşman olabilir.

Dört adet mermer portre başı. Dört adet yüksek kaliteli mermer portre başı buluntusu Aphrodisias portre heykel geleneğini M.S. 1. Yy'da başlamasından M.S. 6. Yy. da bitimine kadar sergilemektedir. İlk üç baş en erken moloz içerisinde havuzun kuzeyinde doğu tarafına doğru bulunmuştur. Dördüncüsü ise güney tarafta havuzun batısındaki moloz içerisinde bulunmuştur (Res. 40). Portre başları şunlardır: (1) Erken imparatorluk döneminden erkek başının arka tarafı (env. 17-33, yük: 34 cm), 2016'da yakınlarda bulunan portre yüzü ile birleşmektedir (env. 16-52) (Res. 41A-B). İki parça birbirine dübellenmiştir (combined yük: 36 cm). (2) Büyükçe bir sakallı erkek başının düz saçı ve kalın bıyığı vardır (env. 17-53, yük: 28). Bu başa ait, yakında bulunan başın sağ arka tarafı ile kulak parçası yapıştırılmıştır. (Res. 18 and 42).

Üçüncü ve dördüncü portre başları geç antik döneme ait sıradışı örneklerdir. Bütün haldeki sakallı ve Theodosius dönemine ait (yak. M.S. 400) erkek başı havuzun kenarında yüz üstü bulunmuştur (env. 17-59, yük: 34.5 cm) (Res. 43-44). Çok iyi korunmuş durumdadır; burnu bütün haldedir, drapeli bir heykele yerleştirilmek için boynunda kısa bir zıvana vardır. Ayrıca boynun üzerinde, sakalın altında saklı küçük bir yazıt bulunmaktadır: XMG (letter yük: 0.5-0.8 cm), yani Christon Maria genna ('İsa Meryem'den doğmuştur'). Aynı Hıristiyan yazıtı bu dönemdeki diğer portrelerde de bulunmakta, ancak genellikle başın üstünde bulunmaktadır. Yeni bulunan baş Güney Agora'nın kuzey stoasında 1985 yılında bulunan aynı tarihli bir togalı heykel parçasının (env. 85-100) boynu üzerinde denenmiştir. Baş heykele ait olabilir; ancak sonuç kesin değildir.

Dördüncü baş, 6. yy.'a ait insan boyutlarında hafif sakallı, başının üst kısmı kel ve Konstantinopolis'e özgü 'paspas' saç şekli olan erkek başıdır. Havuzun güney tarafında bulunmuştur (env. 17-70, yük: 27.5 cm) (Res. 45). Portre, Aphrodisias üretimi heykellerin son safhasına ait olan 'kabartmalı disk' şeklinde gözlere ve saç biçimine sahiptir. Bu yüksek kaliteli heykeller, muhtemelen tek bir heykeltraşi atölyesinde üretilmiştir. Tiyatro'nun önündeki Tetrastoon'da bulunan vali ve papaz olan Flavius Palmatus'un heykeli de aynı atölyede üretilmiş olmalıdır.

At kuyruğu. Önemli bir buluntu da mavi-gri mermerden üretilmiş, bir atın kuyruğuna ait parçadır (env. 17-36, uzunluk: 37 cm). Bu parça havuzun güney tarafında, SAğ 17.1 açmasının batı

ucuna doğru, bir seramik kabın kırık alt kısmı ile birlikte bulunmuştur. Kuyruk alt ucunda kırıktır, üst tarafı ise Bazilika'da 1970'te bulunan mavi-gri at (env. 70-569) ve Troilos-Akhilleus grubunun atının kuyruğu ile birebir birleşmektedir. Yeni bulunan parça, atın kuyruğuna dübellendirilmiştir (Figs. 46-48). Bu parça, uzun derin kanalların kuyruk kılımlı ayırdığı ve kanalların düzenli olmayan 'köprücüklerle' kesintiye uğradığı etkileyici bir parçadır. Kuyruk, at ile birlikte tek parça olarak kazılmıştır. Heykelin tümü en iyi kalitede olmayan yerli gri mermerden üretilmiş bir ustalık eseridir.

Tetrapylon Caddesi (Res. 49-54).

Tetrapylon Caddesi, Tetrapylon'dan kuzey-güney doğrultusunda Tiyatro'ya doğru uzanmaktadır (Res. 49). 2008'de başlayan kazılar, kentin Bizans, Selçuklu ve Osmanlı tarihini aydınlatmak ve bu ana caddeyi ziyaretçilere açmak amacını taşımaktadır. 2017'deki çalışmalar Sebasteion Propylon'un güneyine odaklanmıştır (Save 17.1) ve Ine Jacobs yönetiminde, Doğu Coşar ve Anja Schwarz yardımlarıyla yapılmıştır. Cadde projesi Headley Trust, the Friends of Aphrodisias Trust in London, the Malcolm Hewitt Wiener Foundation ve Ankara British Institute tarafından desteklenmektedir.

Açma SAve 17.1. Sebasteion Propylon'un hemen güney kısmındaki (Res. 39) kazıların amacı caddeyi Agora Kapısı'nın arkasındaki Roma seviyelerine bağlamaktır. 2017'deki açmanın özel olarak amacı ise 2016'da açmanın batı tarafında bulunan Bizans dönemi sonrasına ait hamam yapısını ve bu alandaki geç antik dönemi caddesinden kalanları ortaya çıkarmaktır.

En eski buluntular caddenin doğusunda kuzey-güney doğrultusunda devam eden ve Cryptoporticus evi batı duvarına paralel olarak uzanan bir geç antik dönemi duvardır (Figs. 49-51). Bu duvar, muhtemelen yol üzerindeki yükseltilmiş yürüyüş yoluna destek sağlamak amacıyla yapılmıştır. Kuzey-güney duvarı cadde portikosunun stilobatını desteklemiş olmalıdır. Geometrik desenli bir mozaik parçası, açmanın güneydoğu sınırında bulunmuştur (Res. 53).

2016'da kısmen ortaya çıkarılan hamam yapısı, açmanın batı tarafına, cadde portikosunun yıkılmasından sonra inşa edilmiştir. Hamam yapısının tamamı ve ne tip bir yapı olduğu bilinmemektedir. Bu sene ortaya çıkarıldığı şekliyle hamam dört adet oda ve doğusunda bir *praefurnium* (Res. 51) içermektedir. Oda 1, bir su odası veya su tankıdır; Oda 2, hipokost tabanlı geniş bir sıcaklıktır; Oda 3, güneybatı yönündeki daha küçük bir odadır (muhtemelen ılıklik olabilir); bunun doğusunda ise batı ve kuzey duvarlarına sonradan eklenmiş banklar olan bir soyunma odasıdır (*apodyterium*). Oda 1'in tabanının ortasında dairesel bir açıklık vardır. Bu delik muhtemelen metal bir plaka ile kapatılmakta ve alttan *praefurnium* (Figs. 51-52) ile ısıtılmaktadır. Bu sezon kazılan Oda 2'deki hipokostlu tabanın gelişigüzel bir yapı olduğu ve düzensizce yayılmış *pili*'den oluştuğu ortaya çıkmıştır. Hamam yapısı, 2016'da zannettiğimiz gibi orta-Bizans döneminde değil, muhtemelen Selçuklu dönemi'nde yapılmıştır. Osmanlı döneminde de ayarlanıp genişletilmiştir. 2017'deki buluntular arasında: (1) erken imparatorluk dönemine ait insan boyutlarındaki bir heykelden kopmuş omuzlar ve boyun parçası bulunmaktadır. Boynun pozisyonundan anlaşıldığı kadarıyla baş keskince sağa dönmüş, sol omuzda ise drape parçası (env. 17-24) ve (2) sıcaklık kısmından son derece ilginç, kalıplanmış dekoratif alçı parçaları bulunmaktadır. Bu parçalar Selçuklu dönemine aittir (env. 17-97) (Res. 54).

Belgeleme. Kazılan hamam yapısının ve içinde yer aldığı açmanın taş planı çizilmiş (Res. 52) (Jacob Anderson), Sebasteion Propylon'un kuzeyindeki cadde döşemesinin çizimi tamamlanmıştır (Lauren Aquilar).

4. YAYIN, ARAŞTIRMA VE BELGELEME (Res. 55-59)

1991'de başlanan detaylı arkeolojik, mimari ve ören yeri dokümantasyonunu içeren çalışmalar Julia Lenaghan ve Harry Mark tarafından yönetilmiştir. Amaçlar, Kenan Erim (1961-1990) tarafından açığa çıkartılan yapı komplekslerini ve buluntuları çalışarak kentin heykel, mimari, kent planı ve şehircilik gelişimini daha iyi anlamaktır.

Yapılar: arkeoloji ve mimari. Aşağıdaki yapı komplekslerinde detaylı belgeleme ve yayın projeleri sürdürülmüştür: Bouleuterion (Ursula Quatember), Güney Agora (Allison Kidd, Ben Russell, Andrew Wilson), Stadyum (Katherine Welch, Andrew Leung), Kuzey Agora (Chris Ratté, Peter de Staebler), 2015 yılına kadar Tetrapylon Caddesi kazıları (Alexander Sokolicek), Bizans sikkeleri, malzemesi ve mimari bezemeleri (Hugh Jeffery) (Res. 55), Sebasteion Tapınağı ve Propylon (Phil Stinson ve Yasmeen El-Jayyousi) (Res. 56), ve de Afrodite Tapınağı ve 5. yy'da kiliseye çevrilmesi Roma ve Bizans evreleri (Res. 29) (James Coulton ve Nefeli Piree Iliou).

Tapınak-kilise'de kuzeydoğu odaciktan (*parekklesion*) moloz ve bloklar, döşemeyi incelemek üzere temizlenmiştir. Döşemenin devşirme kullanılmış duvar kaplamasından yapıldığı ortaya çıkmıştır. Güneydoğu *parekklesion*'da depolanmakta olan Orta Bizans epistil blokları, inceleme ve fotoğraflama için vinç ile kaldırılarak geri yerine bırakılmıştır. Sebasteion'daki çalışma ise Propylon'un ikinci katının bloklarına yoğunlaşmış, bunlar Sebasteion'un kuzeyindeki blok tarlasına dizilmiş, ikinci katın bütün entablatur ve ortadaki alınlığa ait parçalarının yerleri bulunmuştur.

Prehistorik ve Tunç Çağı malzemesi. INSTAP (Institute for Aegean Prehistory) tarafından finanse edilen bir proje ile, 2016'da yeni bir depoya (Yeni Stoa Depo) taşınan Tunç Çağı malzemesi bilimsel ve etütlük değeri bakımından değerlendirilmiştir (Christopher Bachhuber). 1148 adet kasanın içindeki malzeme incelenerek Aphrodisias Müzesi depolarındaki malzeme ile karşılaştırılmıştır. Akropolis Tepesi'ndeki yangınla yok olan evlere ait üç Erken Tunç Çağı kontekstinden gelen malzeme özellikle sıradışı bulunarak detaylı inceleme için ayrılmıştır.

Seramik. 2017'de Tetrapylon Caddesi ve Güney Agora'da kazılan seramik düzenlenip incelenmiştir (Ulrike Outschar, Muradiye Öztaşkın ve Deniz Burç). Cadde'den çıkan malzeme Geç Roma ile Osmanlı arasında değişmekle birlikte Beylikler dönemine yoğunlaşmaktadır. Güney Agora kazılarının erken katmanları prehistorik ve geç Helenistik-erken Roma seramik buluntuları içermektedir. Ortaçağ dönemi altındaki dolguda bozulmamış geç Roma konteksti bulunmakta, ortaçağ katmanları ise Beylikler ve Klasik Osmanlı buluntuları içermektedir.

Sikkeler. Son yıllardaki kazılarda ortaya çıkan sikkelerin 2013'te başlanan kataloglanması projesi devam etmiştir. 2008-2017 yıllarına ait 150 adet Yunan, Roma ve Bizans sikkesi ve 2017 yılından 34 adet sikke kataloglanarak vey tabanına kaydedilmiştir (Hüseyin Köker). Sikkeler ve küçük eserler Federica Divita ve Lucy Skinner ile Büşra Arı ve Özge Nur Yıldırım tarafından restore edilmiştir (Res. 57).

Çevresel çalışmalar. Tetrapylon Caddesi kazısından (9 adet), Güney Agora havuzundan (37 adet), havuz tabanından herbiri 1 m² olmak üzere 17 test çukurundan toprak örnekleri alınmıştır (Erica Rowan). Amaç, havuz dolgu ve çakılla doldukça, değişik kısımlardaki bitki ve insan yaşamı hakkında bilgi toplamaktır. Havuzun dibinin kazısından 35 tahta parçası, 21 çam kozalağı ve birkaç tane şeftali çekirdeği bulunmuştur. Tahta parçalarının çoğu yanmış olduğundan korunması kolay olmuştur. Tahta parçalarının ait olduğu ağaçların saptanmasına çalışılacaktır.

Heykel. Yayın projeleri şu gruplar üzerinde devam etmiştir: Bouleuterion heykelleri (Christopher Hallett), Sebasteion Propylon'dan heykeller (Julia Lenaghan ile Christian Niederhuber), geç antik heykeller (Bert Smith) ve Güney Agora'da bulunan heykeller (Josh Thomas). Yukarıda tanımlanan ve Güney Agora'da yeni bulunan heykeller belgelenmiş ve çalışılmıştır. Genç ve önden görünen bir erkeği bir hayvan üzerinde dururken betimleyen büyükçe bir kabartma parçası belgelenmiştir (env. 17-114). Bu parça Atrium Evi'nin kuzeyindeki mermer tarlasından bir devşirme buluntudur.

Yazutlar. Önemli epigrafik buluntular arasında, ikisi havuzun güneyindeki alt tabakalardan olmak üzere üç adet Diokletianus'un Fiyat Endeksi'ne ait parça bulunmaktadır. (1) Bölüm 19'a (Giyim Üzerine) ait 15 satırlık büyük bir parça (env. 17-32, yük: 43 cm), çeşitli manto, tunik ve yatak çarşafına ait fiyatları vermektedir (Res. 58). (2) Bir panelin üst sol parçası (env. 17-40, yük: 30 cm) Bölüm 26'dan (Keten Üzerine) iki satır (10-11) içermekte ve alt sınıf giyiminin fiyatını vermektedir ITEM EX LINO [*grosso ad usus rusticorum vel familiaricorum*], 'kırsal kesim işçileri ve köleler için kaba keten'. (3) Bir panelin üst sağ parçası, Tetrapylon Caddesi'ndeki Nişli Yapı'nın arkasında devşirme olarak bulunmuştur (env. 17-31, yük: 38.5 cm). Sadece altı satırın sonundaki birtakım fiyatları içermektedir. Angelos Chaniotis tarafından yönetilen bir epigraf ekibi (Florian Forster, Alexander Free, Martin Hallmannsecker, Giorgos Tzolakis) Aphrodisias'ı Eylül başında ziyaret ederek Güney Agora havuzunun etrafındaki graffiti'yi incelemiştir.

Seminerler. Sezon boyunca çeşitli seminerlerle araştırma sonuçları sunulmuştur. Bu seminerler Bouleuterion, Stadyum (Res. 59), Aphrodisias Müzesi heykelleri ve Aphrodisias yüzey araştırması üzerinedir.

Yayınlar. Yeni bir monografi yayınlanmıştır: N. de Chaisemartin and D. Theodorescu, *Aphrodisias VIII. Le Theatre d'Aphrodisias: les structures sceniques*. İki monografi ise baskıdadır: (1) J. van Voorhis, *Aphrodisias IX. The Sculptor's Workshop*. (2) E. Ögüş, *Aphrodisias X: The Columnar Sarcophagi*. Üçüncü bir monografi hazırlık halindedir: M. Berenfeld, *Aphrodisias XI: The Triconch House*.

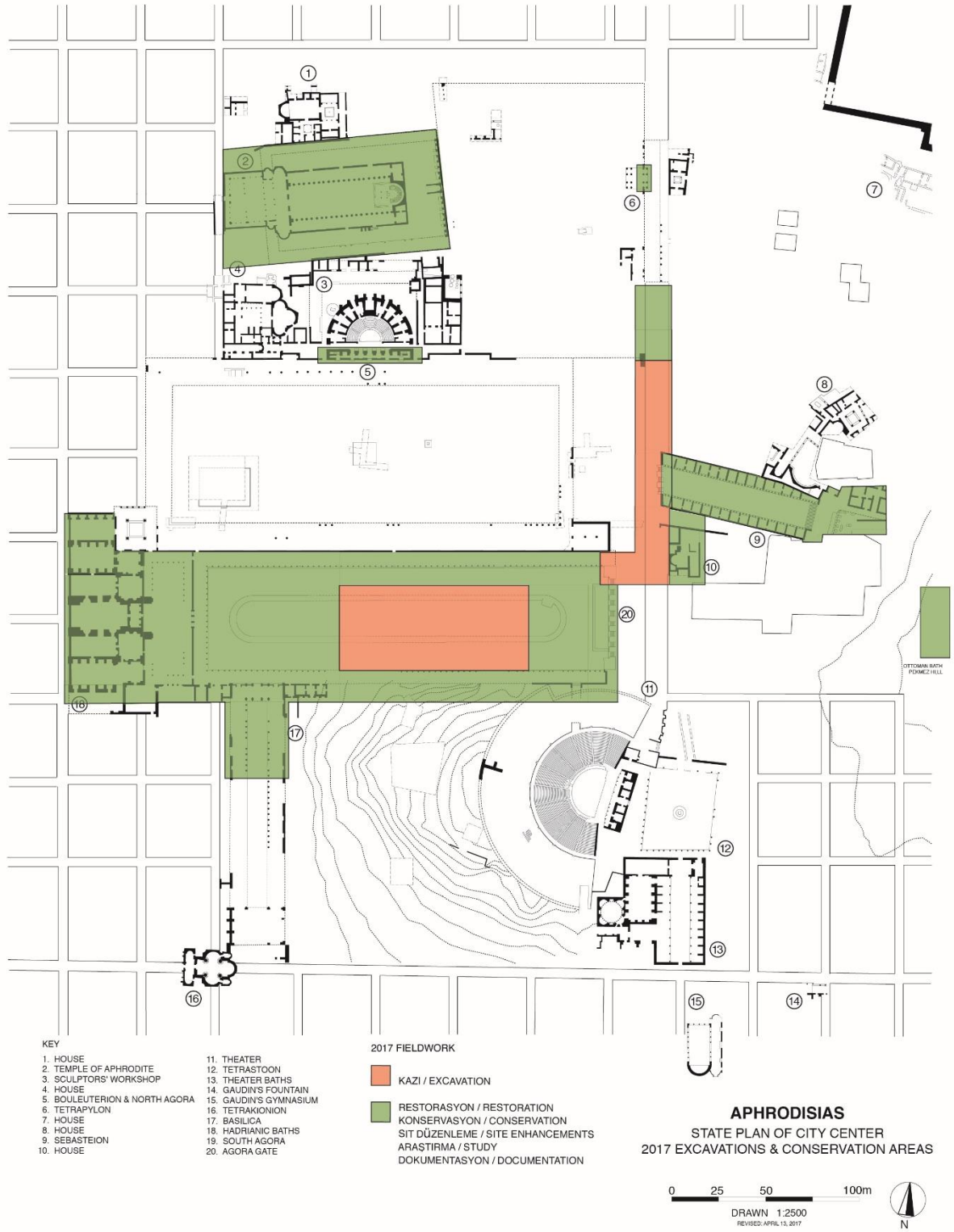
2017 EKİBİ (Res. 60)

Arkeologlar: Alis Altınel, Eda Doğa Aras, Christopher Bachhuber, Yağmur Başaran, Deniz Burç, Doğuş Coşar, James Coulton, Miriam S. Farooqi, Nathalie Defne Gier, Katherine Halcrow, Christopher Hallet, Ine Jacobs, Hugh Jeffery, Jella Karademir, Allison Kidd, Julia Lenaghan, Andrew Leung, Christian Niederhuber, Muradiye Öztaşkın, Ulrike Outschar, Nefeli Piree Iliou, Ursula Quatember, Christopher Ratté, Erica Rowan, Benjamin Russell, Anja Schwarz, Hannah Kate Simon, Roland Smith, Alexander Sokolicek, Serra Somersan, Peter De Staebler, Philip Stinson, Joshua Thomas, Katherine Welch, Andrew Wilson. *Anastylosis mimarları:* Thomas Kaefer, Gerhard Paul. *Mimarlar:* Lauren Aguilar, Jacob Anderson, Yasmeen El-Jayyousi, Harry Mark, Kirk Webb. *Eşler ve çocuklar:* Ingrid Gaitet, Giovanni Placidi, Victor Smith, Allegra Wilson, Claudia Wilson. *Konservatörler:* Federica Di Vita, Lucy Skinner, Büşra Arı, Özge Nur Yıldırım. *Epigraflar:* Angelos Chaniotis, Florian Forster, Alexander Free, Martin Hallmannsecker, Giorgos Tsolakis. *Mermer konservatörleri:* Trevor Proudfoot, Joanna Skwiercz. *Fotoğrafçı:* Ian Cartwright. *Nüvizmat:* Hüseyin Köker.

2017 SPONSORLARI

Afrodisias Kazıları, başta New York Üniversitesi ve Institute of Fine Arts olmak üzere, çeşitli vakıfların, özel kişilerin ve grupların kıymetli desteği ile gerçekleştirilmektedir: Geyre Vakfı, İstanbul (Başkan, Ömer M. Koç), the Friends of Aphrodisias, New York (Başkan, Nina Köprülü); the Friends of Aphrodisias Trust, Londra (Başkan, Lady Patricia Daunt); ve Aphrodisias Sevenler Derneği, İzmir (Başkan, Çiğdem Alas). 1984 Foundation mimarlık öğrencilerini desteklemektedir. The Kress Foundation arkeoloji konservatörlerini desteklemektedir. The Leon Levy Foundation ve Oxford Üniversitesi'ne ait Craven Fund, Zilkha and Shuffrey Funds of Lincoln College, Oxford arkeoloji öğrencilerinin sponsorluğunu yapmaktadır. Merops Vakfı mimari belgeleme ve Sebasteion mimarisinin incelemesini yapmaktadır. The Institute for Aegean Prehistory, Tiyatro ve Pekmez Tepesi'ndeki eski kazılarda bulunmuş Prehistorik ve Tunç Çağı malzemesinin depo çalışmalarını desteklemektedir. The Loeb Classical Library Foundation monografi yayınlarını, Shahnaz Batmanghelidj ve Roddy Klotz ise Oxford öğrencilerinin projeye katılımını desteklemektedir. Pladis ve Sn Murat Ülker Bazilika'daki yeni projenin sponsorlarıdır. Şu sponsorlar ise Güney Agora ve Tetrasyon Caddesi'ndeki büyük projeleri desteklemektedir: Mica ve Ahmet Erteğün, the Malcolm Hewitt Wiener Foundation, Augustus Vakfı, the Headley Trust ve Ankara British Institute. Bütün sponsor ve destekçilerimize cömertliklerinden dolayı teşekkürü borç biliriz.

Roland R.R. Smith
Aphrodisias Kazı Başkanı
15.10.2017

Resim 1: Aphrodisias kent merkezi planı, 2017 çalışma alanları.

Resim 2: Aphrodisias kent merkezinin güney-doğudan hava görüntüsü, Tiyatro ve Güney Agora üzeri (2017).

Resim 3: Aphrodisias kent merkezinin güney-batıdan hava görüntüsü, Bazilika, Hadrianus Hamamı ve Güney Agora üzeri (2017).

Resim 4: Hadrianus Hamamı, Oda 6, 2017 yılında yapılan temizlik ve koruma çalışmaları sonrası.

Resim 5: Hadrianus Hamamı, ön avlu, 2017 yılında yapılan çit.

Resim 6: Tiberius frizi portikosu, 2017 yılında inşa halinde.

Resim 7: Sebasteion'dan 'Coffer' kaideleri, yeni sergi, 2017.

Resim 8: 2017 yılı temizlik ve koruma çalışmaları sonrası Bouleuterion.

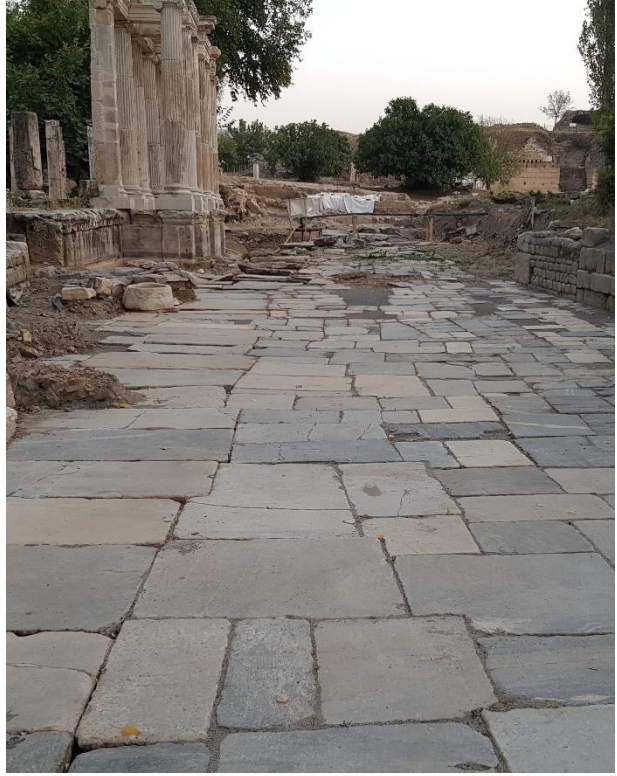
Resim 9 A ve B: Tiyatro (A) ve Bazilika (B) için 2017 yılında yerleştirilen bilgi panoları.

Resim 10: Aphrodisias Müzesi'nde lahit altına yeni destek taşları yerleştirme çalışmaları (2017).

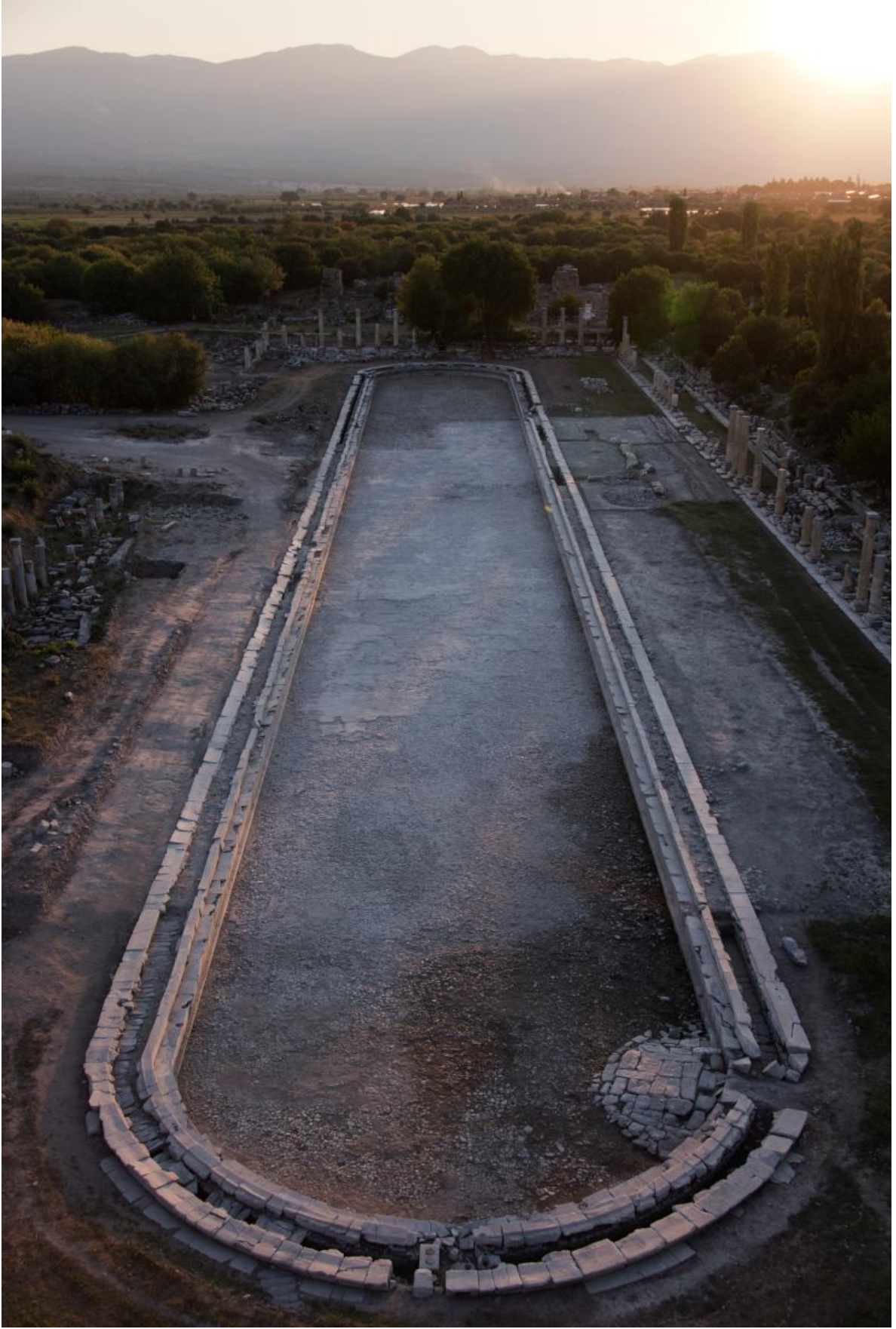
Resim 11: Tetrapylon'un doğu tarafına kurulan iskele ve yapı koruma çalışmaları (2017).

*Resim 12: Tetrasyon'un doğu tarafında sütun üzerinde spiral yivlerin restorasyon çalışmaları.
Resim 13: Geç antik döneme ait sokağın restore edilmiş zemin döşeme taşları (2017).*

Resim 14: Bazilika'nın Güney Agora yönüne bakan ön kısmı, Sn. Murat Ülker ve pladis'in sağladığı fonlarla başlayan yeni restorasyon projesi için temizlenmiş ve hazırlanmış haliyle (2017).

Resim 15: Güney Agora Havuzu, tamamlanan kazı çalışmaları sonrası, Ağustos 2017.

Resim 16: Güney Agora Havuzu kazısından çıkarılan toprağın bertarafı için kurulan çelik rampa (2017).

Resim 17: Güney Agora Havuzunun tamamlanmış hali ve havuzun zemin yapısı (2017).

Resim 18: Havuzun kuzey kenarında bulunan en erken moloz yığını ve 17-53 envanter no.lu portre heykel başının bu yığın içerisindeki buluntu durumu (2017).

Resim 19: Güney Agora havuzunun zemininden ele geçen demir fırlatma silahları ve bıçak uçları (2017).

Resim 20: Güney Agora kompleksinin vaziyet planı (üstte) ve hava görüntüsü (altta) (2017).

21

22

23

24

25

26

27

28

Resimler 21-28: 2017'de Güney Agora havuzundan ele geçen buluntular. Bronz haç rölikerler (21), altın-cam madalyon (23), cam kolye ucu (24), gümüş kolye ucu (25), kurşun monogram mührü (26), katlı kurşun amuletler (27), yanmış odun (28), bronz haç rölikerler, Resim 22'de görülen eser önceki yıllarda ele geçmiş olup 2017 yılında koruma altına alınmıştır.

Resim 29: Güney Agora havuzunun kuzey tarafında bulunan Eros paye başlığı (env. 17-29).

Resim 30: Havuzun kuzey tarafındaki moloz yığınının ele geçen Eros paye başlığının buluntu yeri (2017).

Resim 31: Güney Agora'daki kuzey stoanın arka duvarında yer alan renkli mermer kaplama levhalarının deneme rekonstrüksiyonu, havuzun kuzey tarafına atılmış parçalardan oluşmaktadır (2017).

32

33

34

35

36

37

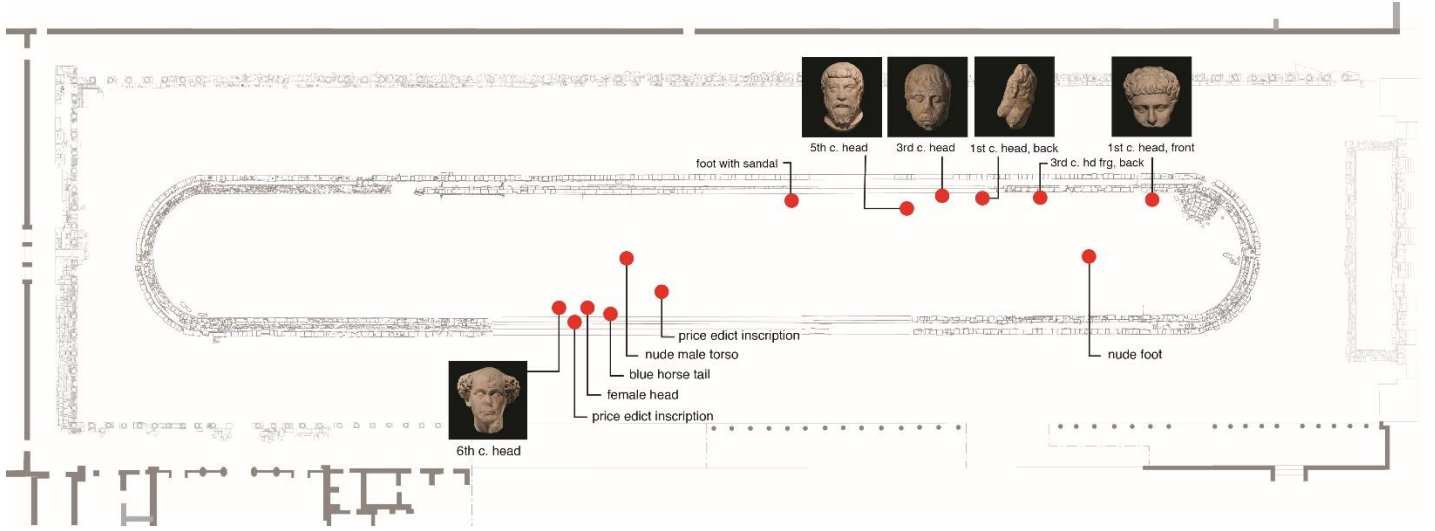

38

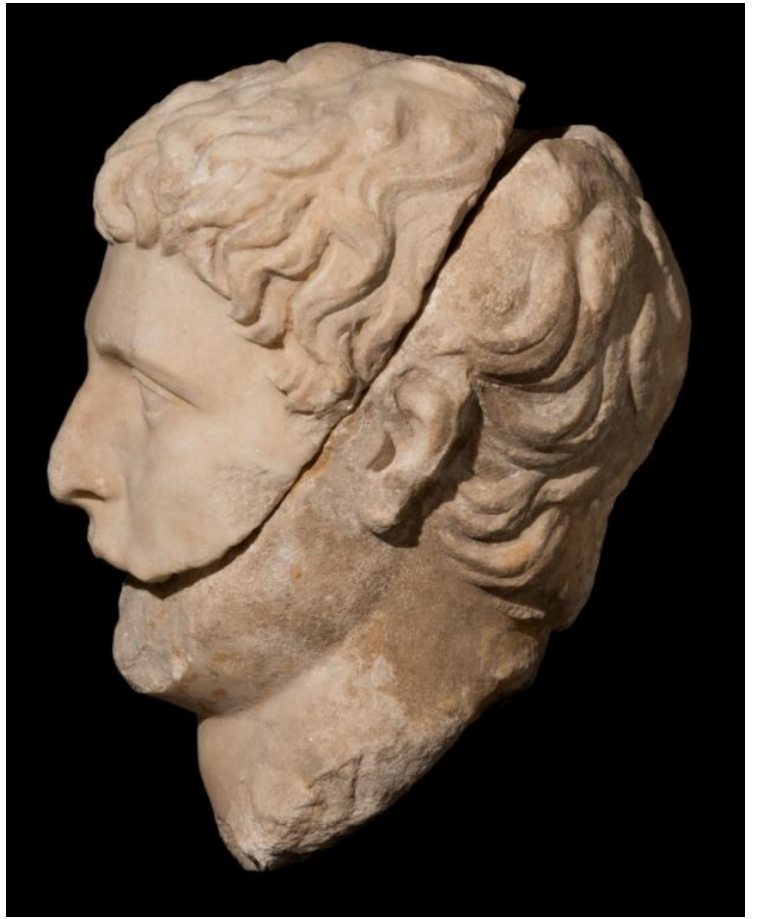

39

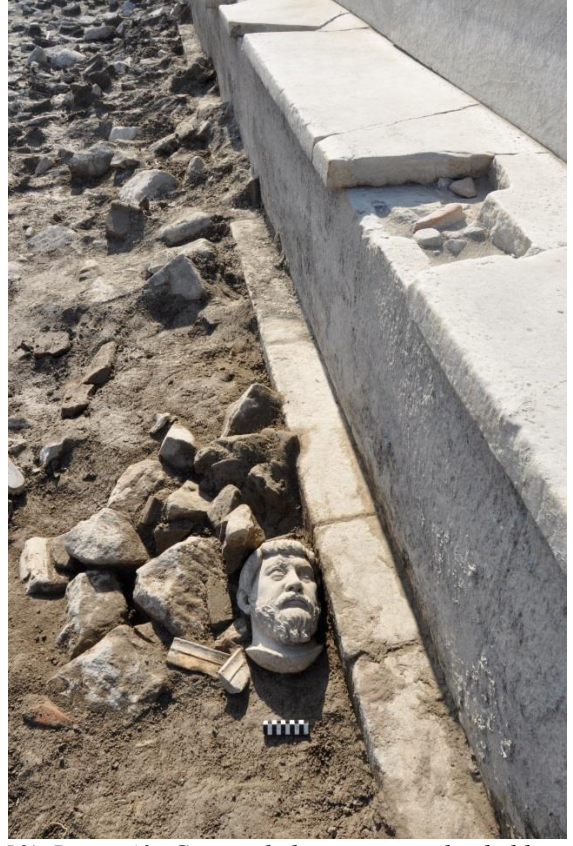
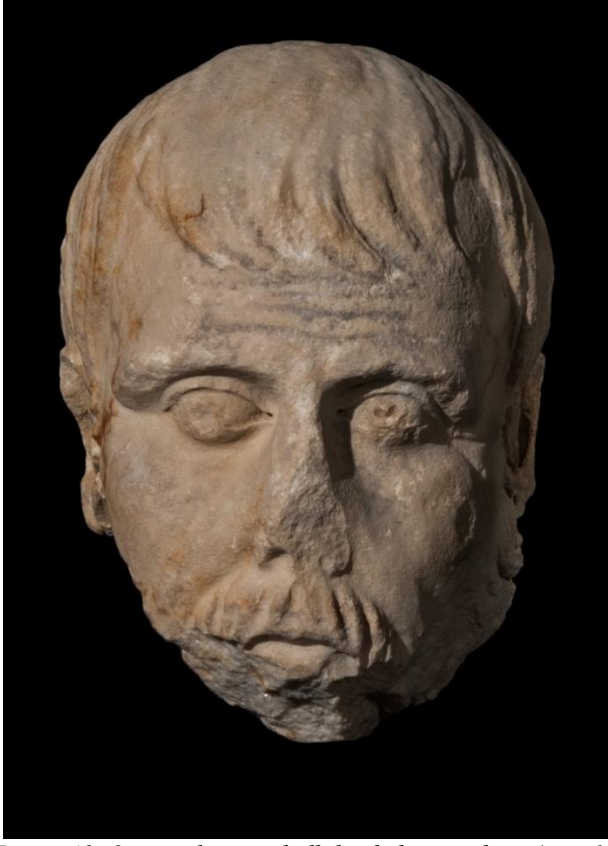
Resimler 32-39: Havuzdan ele geçen mermer buluntular: Çıplak erkek torsosu (env. 17-9) (32), Yunan stilinde sandaletli giymiş ayak (env. 17-61) (33), tanrıça başı (env. 17-60) (34), kantharos tutan el (env. 17-67) (35), küre tutan iki parmak (env. 17-59) (36), göz betimli adak levhası (env. 17-63) (37), çam ağaçlı kabartma (env. 17-47) (38), ve barbar (?) başlı kabartma (env. 17-49) (39).

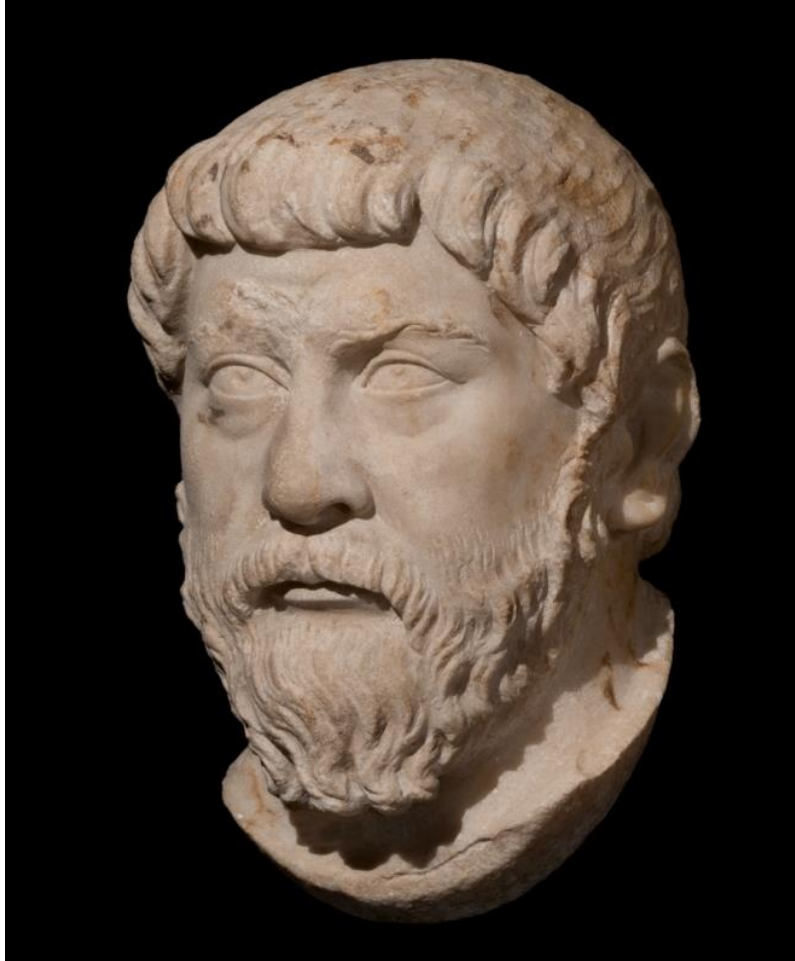
Resim 40: Güney Agora havuzunda ele geçen önemli heykel ve yazıtların buluntu yerleri (2017).

Resim 41 A-B: Genç Julio-Claudius portre başının ön (env. 16-52) ve arka (17-33) kısımları, Güney Agora havuzu kuzey tarafında bulunmuştur (2017). Yüz kısmı 2016 yılında, başın arka kısmı ise yakın bir noktada 2017 yılında bulunmuştur. Buluntu yeri için bkz. Resim 40.

Resim 42: 3. yüzyıla ait sakallı heykel portre başı (env. 17-53). Resim 43: Geç antik dönem portre heykel başı buluntu durumu (env. 17-59). Her ikisi de Güney Agora havuzunun kuzey tarafında bulunmuştur (2017).

Resim 44: Sakallı erkek portre heykel başı, MS 400 dolayları (env. 17-59), Buluntu yeri için bkz. Resim 43.

Resim 45: Kirli sakallı erkek portre heykel başı, MS 500 dolayları (env. 17-70), havuzun güneyindeki buluntu durumu (2017).

Resimler 46-48: Mavi-gri mermerden yapılmış at kuyruğu parçası (env. 17-36), havuzun güney tarafında bulunmuş ve Aphrodisias Müzesi 'ndeki Troilos ve Akhilleus heykel grubundaki ata dübelle eklenmiştir (2017).

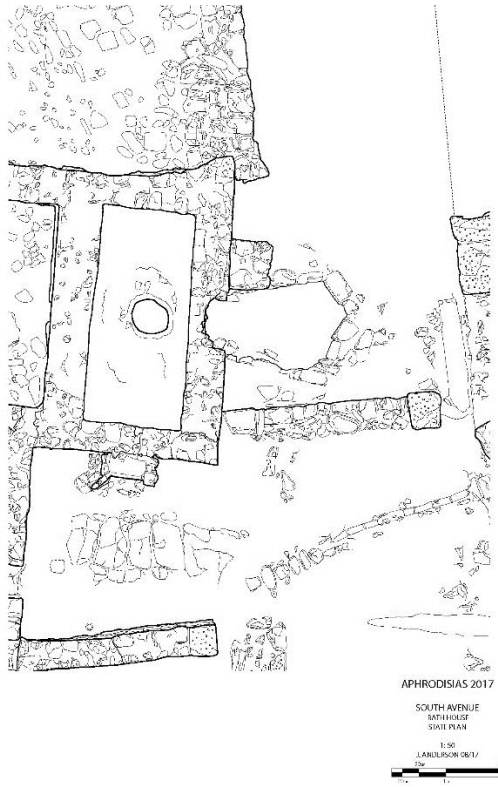
Resim 49: Tetrapylon Sokağı, ön planda Selçuklu hamam binası ve Nave 17.1 açmasının güneyden görünümü (2017).

Resim 50: Tetrapylon Sokağı. Ön planda Selçuklu hamam binası, arka planda Sebasteion Propylon 'u, güneyden görünüm (2017).

Resim 51: Tetrapylon Sokağı, üstten Selçuklu hamam binası, kuzeyden görünüm, resmin üst tarafında (2017).

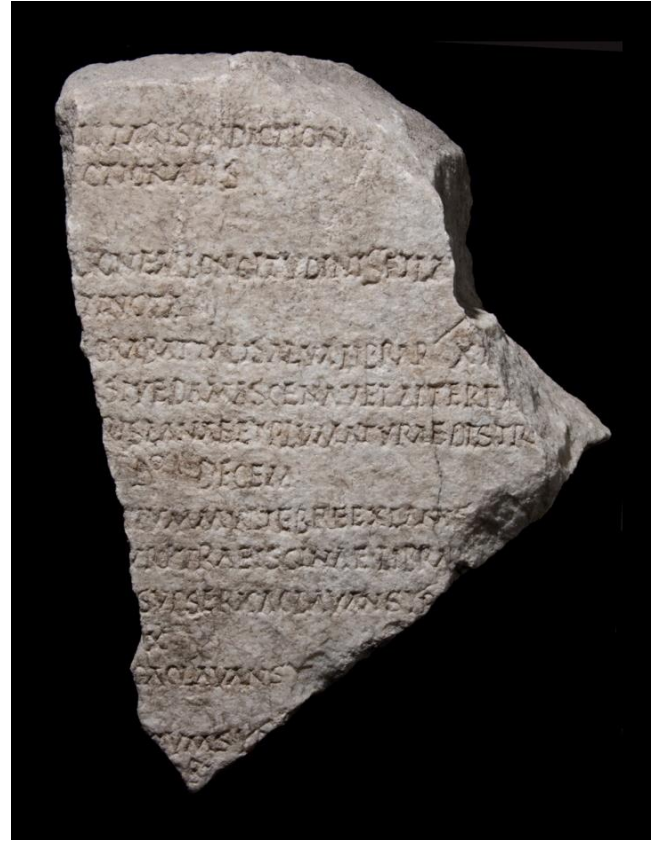
Resimler 52-53: Hamam praefurniumu (külhan) vaziyet planı ve geç antik dönem mozaik parçası.

Resim 54: Selçuklu hamamının sıcaklık bölümünde (Oda 2) ele geçen kalıptan çıkma alçı süsleme elemanı parçaları (env. 17-97)

Resimler 55-56: Kilisenin Orta Bizans dönemi epistylleri üzerine (Hugh Jeffery) ve Sebasteion Propylonu'nun ikinci kat alınlığı üzerine çalışmalar yapılırken (Phil Stinson) (2017).

Resim 57: Propylon'da ele geçen mermer ayağın koruma çalışmaları (Lucy Skinner). Resim 58: Diocletianus'un Fiyat Fermanı'nın giyim hakkındaki 19. bölümüne ait parça (env. 17-32) (2017)

Resim 59: Kazı ekibi stadyumda seminer dinlerken (Katherine Welch) (2017).

Resim 60: 2017 Aphrodisias ekibinden öğrenci ve meslektaşlar.